

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 155 (1728), 21 listopada 2018 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski • Bartosz Wiśniewski • Rafał Tarnogórski
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)

Anna Maria Dynier • Sebastian Płóciennik • Patrycja Sasnal
Justyna Szczudlik • Jolanta Szymańska • Marcin Terlikowski • Tomasz Żornaczuk

Afryka – perspektywy współpracy dla polskich samorządów

Jędrzej Czerep, Adriana Skorupska

Międzynarodowa aktywność samorządów może być jednym z istotniejszych narzędzi zaangażowania Polski w państwach Afryki Subsaharyjskiej. Poprzez organizację misji gospodarczych oraz działania informacyjne jednostki samorządowe wspierają lokalne przedsiębiorstwa na rynkach afrykańskich. Innym obszarem zaangażowania miast i regionów jest pomoc rozwojowa oraz humanitarna w biedniejszych regionach kontynentu. Z uwagi na szybką urbanizację w państwach afrykańskich współpraca z władzami lokalnymi może też stać się ważnym elementem wymiany doświadczeń i promocji polskich miast.

Polska intensyfikuje relacje polityczne i gospodarcze w Afryce, czego wyrazem jest przywracanie ambasad, np. w Senegalii i Tanzanii. Od 2013 r. liczba polskich firm działających na kontynencie wzrosła o ok. 1000. Zarówno końcowa deklaracja I Forum Władz Lokalnych i Regionalnych Afryka–Europa (2017), jak i polski Wieloletni program współpracy rozwojowej na lata 2016–2020 wskazują na znaczenie samorządowego wymiaru aktywności w Afryce. Jednak z uwagi na odległość oraz brak tradycji relacji na tym poziomie istnieją obecnie tylko dwa sformalizowane partnerstwa. Województwo pomorskie zawarło w 2000 r. porozumienie z Prowincją Przylądkową Wschodnią w RPA, ale strony nie prowadzą wspólnych inicjatyw. List intencyjny w sprawie współpracy z prowincją Huíla w Angoli w marcu 2018 r. podpisało województwo wielkopolskie, zapowiadając wspólne działania m.in. w dziedzinach gospodarczej, technicznej, rolniczej, ochrony środowiska, naukowej i społeczno-naukowej. Niezależnie od sformalizowanych kontaktów polskie samorządy podejmują coraz częściej doraźne działania w celu promocji miast i regionów oraz wsparcia lokalnych przedsiębiorców i polskich uczelni. Zaangażowanie miast ogranicza się głównie do pomocy humanitarnej we współpracy z podmiotami lokalnymi.

Dotychczasowe działania. Samorządy wspierają lokalne firmy głównie poprzez organizację seminariów eksperckich dla przedsiębiorców zainteresowanych inwestycjami w Afryce. W 2018 r. przeprowadziły je m.in. Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego (ŁARR), Agencja Rozwoju Pomorza i Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Odbywają się też misje gospodarcze we współpracy z agencjami rozwoju regionalnego. Organizowały je m.in. ŁARR i Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

Chcąc nieść pomoc humanitarną, niektóre miasta występują z własnymi inicjatywami bądź włączają się w te podejmowane przez polskie lokalne NGO, kościoły i szkoły. Najczęściej są to budowy studni w celu ułatwienia dostępu do wody pitnej. Grodzisk Mazowiecki zorganizował zbiórkę na rzecz budowy szkoły w Makululu w Zambii. Z kolei Opole, które organizuje wsparcie humanitarne dla Legmoin w Burkina Faso, współpracę partnerską w Afryce rozpoczęło z inicjatywy swojego francuskiego partnera, miasta Grasse.

Wyróżnić należy działania nieinicjowane przez samorządy, ale ostatecznie służące ich promocji. Otwarta w 2017 r. Akademia Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli to największy europejski projekt edukacyjny w Afryce. Inwestycję realizuje od 2008 r. sopocka firma Navimor na podstawie międzyrządowej umowy o udzieleniu kredytu w ramach pomocy wiązanej. Partnerem Navimoru jest

Uniwersytet Morski (dawniej Akademia Morska) w Gdyni. Struktura organizacyjna uczelni czerpie z gdyńskich wzorców, a pomorscy naukowcy opracowali podręczniki dla studentów. Wykładowcami będą m.in. angolańscy absolwenci gdyńskiej uczelni, planowana jest też współpraca naukowa i wymiana kadr. Jeszcze przed uruchomieniem Akademii inwestycja pobudziła kontakty między regionami – w 2014 r. odbyły się pierwsze rozmowy przedstawicieli Pomorza i prowincji Namibe.

Potencjalne kierunki współpracy. Według Banku Światowego w Afryce Subsaharyjskiej liczba mieszkańców miast, dziś szacowana na 472 mln, podwoi się w ciągu 25 lat. Miasta muszą sprostać wyzwaniom demograficznym oraz wymaganiom nowej klasy średniej. Obszarem z niewykorzystanym potencjałem współpracy pozostaje rozwój inteligentnych miast. Afrykańskie metropolie są otwarte na know-how z innych części świata zarówno w całościowym podejściu strategicznym, jak i w zakresie rozwiązań szczegółowych. Na przykład szwedzki Göteborg, współpracując z południowoafrykańskim Johannesburgiem, przekazuje swoje doświadczenie w zarządzaniu odpadami, organizacji bibliotek miejskich, obiektów sportowych czy rozwoju turystyki. Europejskie miasta czerpią także z afrykańskich doświadczeń. Belgijska Gandawa, opracowując model udziału społeczności lokalnych w planowaniu strategii rozwoju miasta, wzorowała się na rozwiązaniach z Mangaung (RPA). Obustronne korzyści może przynieść współpraca polskich miast z przeludnionymi afrykańskimi metropoliami przygotowującymi się do budowy ekologicznych i inteligentnych „osiedli przyszłości”. Plany takie rozwijają m.in. Dakar (Diamniadio), Kigali (Vision City), Johannesburg (Waterfall City) czy Lagos (Eko Atlantic). Przydatne mogą okazać się polskie doświadczenia związane z rozwojem niskoemisyjnego transportu publicznego czy angażowaniem się społeczności lokalnych w rozwój miast, np. poprzez budżet partycypacyjny.

Wsparcie instytucjonalne. Zaangażowanie samorządów we współpracę w Afryce ma instytucjonalne wsparcie UE. Dotyczy to współpracy rozwojowej oraz działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, migracji i klimatu. W najbliższych miesiącach UE będzie decydowała o kolejnych wieloletnich ramach finansowych. Obecnie samorzady mogą korzystać z Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, który zawiera komponent tematyczny poświęcony organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i jednostkom samorządowym. W następnej perspektywie finansowej Komisja proponuje połączyć siedem istniejących instrumentów zewnętrznych w jeden [Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej](#). Państwa sąsiednie oraz Afryka Subsaharyjska pozostają wśród priorytetowych kierunków współpracy. Władze lokalne wskazane są jako instytucje partnerskie m.in. we wspieraniu rozwoju demokracji lokalnej i budowy potencjału dużych miast w państwach pozaunijnych.

Forum dyskusji nt. współczesnych wyzwań dla miast w Afryce i współpracy są międzynarodowe sieci samorządowe. Bardzo aktywna jest afrykańska sekcja organizacji UCLG (United Cities and Local Governments). Europejskim członkiem UCLG jest CEMR (Council of European Municipalities and Regions), do którego z kolei należy Związek Miast Polskich. Z inicjatywy UCLG Africa w listopadzie 2017 r., przy okazji szczytu Unia Afrykańska – UE w Abidżanie, odbyło się pierwsze forum samorządowców z Afryki i Europy. Wzięło w nim udział 150 przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych z obydwu kontynentów. Europejscy partnerzy uczestniczą w odbywającym się w Marrakeszu w dniach 20–24 listopada 2018 r. ósmym szczyście UCLG Africa, który skupi się na roli jednostek terytorialnych w rozwoju zrównoważonych miast i regionów. Aktywny udział miast w takich i podobnych forach umożliwi wymianę informacji, dopasowanie ofert i rozszerzenie sieci partnerów.

Wśród dostępnych instrumentów istotne stają się Zagraniczne Biura Handlowe PAIH, służące informacją o specyfice danego rynku i wspierające podmioty zainteresowane nawiązywaniem kontaktów w danym państwie. Obecnie w Afryce Subsaharyjskiej działają biura w Kenii, Etiopii, Wybrzeżu Kości Słoniowej, Nigerii oraz Senegalu.

Rekomendacje. Rozszerzająca się sieć ambasad i biur PAIH może ułatwić samorządom nawiązanie i utrzymanie kontaktów z partnerami afrykańskimi. Łączenie inicjatyw rządowych i samorządowych, lepszy przepływ informacji oraz włączanie we współpracę podmiotów lokalnych zwiększyłyby też efektywność podejmowanych działań i wzmocniłyby markę Polski jako państwa. Z uwagi na urbanizację istotną platformą współpracy mogłyby być partnerstwa miast. By je zrealizować, konieczne jest lepsze przygotowanie polskich samorządów w zakresie komunikacji międzykulturowej. Warto, by korzystały one z doświadczeń władz lokalnych z państw dłużej działających w Afryce oraz z forów dostępnych dzięki udziałowi w CEMR.

Przy organizacji misji gospodarczych, konferencji i pomocy humanitarnej samorzady korzystają najczęściej ze środków własnych. Mogłyby natomiast częściej sięgać po fundusze unijne, choć zasady udziału samorządów w nowych instrumentach UE nie zostały jeszcze sprecyzowane. W zakresie pomocy rozwojowej należy rozważyć dopuszczenie samorządów w organizowanych przez MSZ konkursach na działania w tym regionie. Pozwoliłoby to szerzej realizować cel wzmocnienia władz lokalnych w krajach partnerskich zapisany w Wieloletnim programie współpracy rozwojowej na lata 2016–2020. Okazją do dyskusji na temat pomocy humanitarnej będą organizowane przez MSZ międzynarodowe targi humanitarne w czerwcu 2019 r. w Nadarzynie.